ЗМІСТ

Паренетікон
Багач
Хто славу світу осягнув...
Так говорить стародавня повість...
Строфи
Вольні вірші
Многонадійний

ПАРЕНЕТІКОН

БАГАЧ

1

Свічку поставив ти в церкві перед образами, багачу!
Добре зробив ти: ось бач — ярко та свічка горить.

Глянь, ось убогий до церкви прийшов,
що його ти покривдив, —
Сплакав і важко зітхнув — свічка погасла твоя!

2

Вбогому даток ти дав, о багачу, — се добре зробив ти!
Глянь, онде слуги твої, твоїх волів пасучи,

Потратували всю ниву убогого твого сусіда,
Що через кривди твої мусить по жебрах іти!

Глупий! Ти бога здурити гадаєш сим датком мізерним,
Кпивда ж твоя, наче грім, супроти тебе гримить!

3

Не мав багач що ліпшого робити,
Приобіцяв цареві дань платити.

Коли багатство в багача пропало,
Цареві все віддай — і того мало.

Обіцянка пожерла всю мамону,
В ярмо запрягшися, тягни до скону.

ХТО СЛАВУ СВІТУ ОСЯГНУВ...

Хто славу світу осягнув
Аж по найдальші межі,
Не раз бува подібний він
До наглої пожежі.
З сухих дерев розпалена,
Вона високо буха,
Та швидко попелом сіда;
Так слава наглая з'їда
Не тільки тіло, але й духа.

ТАК ГОВОРИТЬ СТАРОДАВНЯ ПОВІСТЬ...

Так говорить стародавня повість:
Жив раз чоловік богобоязний,
І той сина мав одним одного.
Випав голод лютий у тім краї,
І збіднів той муж богобоязний.
І сказав до свого сина: "Сину,
Бачиш, як збідніли ми страшенно
І не маємо з-за чого жити.
Хочеш, я продам тебе в неволю,

Будеш ти живий, і ми за тебе
Візьмемо для себе на прожиток".
Син сказав: "Роби як хочеш, тату".

От і взяв отець свойого сина
І повів до одного вельможі,
Взяв ціну за нього по угоді
І сказав до нього на прощання:
"Сину мій, з тобою розстаюся,
Не побачимося вже ніколи,
Ти прийми від мене на прощання
Сей один мій заповіт батьківський:
Коли випаде тобі дорога,
І ти йтимеш попри церкву божу,
І в тій церкві буде служба божа,
Не минай ти церкви в жоднім разі
І достій, аж служба закінчиться".
Се сказавши, він вернув додому.
Син же, живучи в того вельможі,
Не занедбував тих слів ніколи.

Так минуло часу не більш року.
І от раз юнак той припадково
Здибав у якімось закамарку
Свою паню, а вельможі жінку,
В блудодійстві із одним слугою.
Глипнув і відразу відсахнувся,
Не сказав про се нікому й слова,
Тільки гаряче молився богу,
Щоб ся тайна з уст його не вийшла.

Але пані в тій гарячій хвилі
Бачила його, і в неї в серці
Щось кольнуло, мов жало смертельне.
Швидко в неї зродилася думка

Згладити зо світу хлопця того,
Що був свідком її блудодійства.
В той сам день, зустрівши мужа свого,
З жахом і гадючими сльозами
Йому тайну виявля страшенну,
Що недавно куплений невольник
Має намір пана свого вбити,
Щоб добром його забагатіти.
Не відразу муж повірив тому,
Та вона не перестала перти,
Добираючи познак фальшивих,
Поки серце людяне та добре
Підозріннями не наповнила
І тривогою не затруїла.
А тоді йому свій план чортівський
Піддала, і він пристав на нього.

Сам пішов до місцевого ката
І сказав йому такеє слово:
"Як пришлю тобі слугу одного,
Що віддасть тобі платок червоний,
То візьми його в таємне місце,
Голову зітни йому без слова
І віддай її опісля тому,
Хто прийде за ним з обрусом білим".
Не назвав вельможа перед катом
Ні одного ймення, ні другого,
Не сказав причини, ні провини,
Але знав, що кат сповнить той наказ.

Зараз другий день уранці-рано
Він покликав юнака до себе,
Передав йому платок червоний
І послав його віддати кату.
Не підозріваючи нічого,

Хлопець взяв платок і віддалився.
Та, проходячи побіля церкви,
Він почув, що служба почалася,
І, згадавши батькове прощання,
Увійшов у божий дім і, ставши
Між людьми, прислухувався службі.

Але пані, у своїй палаті,
Знаючи, що муж зробив, горіла
Нетерпливості огнем пекельним.
Переждала, може, півгодини
І, не ждучи на свойого мужа,
Посила слугу, того самого,
Що з ним скрито блуд гидкий творила,
Щоб ішов до ката місцевого
І заніс йому обрус сей білий.

Не підозріваючи нічого,
Той слуга пішов, обрус узявши,
Хоч не в смак йому було посольство,
Бо не звик обрусів він носити.
Та проходячи побіля церкви,
Він побачив хлопця в ній, якого
Знав з двора; тому, вступивши в церков,
Запитав його, що він тут робить.

Відповів юнак на те питання:
"Отсе пан послав мене до ката,
Щоб віддать отсей платок червоний,
Та я жду, поки скінчиться служба".
"Дай мені той твій платок червоний!
Бо й мене, бач, вислано до ката,
Щоб віддати сей обрус великий.
На тобі його, а я тим часом
Занесу платок, а ти потому

Занесеш отсей обрус, бо ждати
Тут у церкві я не маю часу".

І, узявши той платок червоний,
Не підозріваючи нічого,
Він пішов до ката, й той без слова
Взяв його з собою до пивниці
І мечем відтяв йому відразу
Голову, провини не питавши.
А коли за півгодини часу
Надійшов юнак з обрусом білим,
Він, не мовлячи йому ні слова,
Обвинув ту голову обрусом
І віддав у руки юнакові
З тим, аби заніс її до пана.

Як жахнулися вельможа й пані,
Бачачи невольника живого,
А в обрусі голову тамтого,
Що надуживав немало часу
Панського довір'я із жоною;
Як кроваве се свідоцтво правди
Швидко вияснило все те діло,
Се не треба довго повідати.
Та одно хіба ще тут додати,
Що його не сховано у тайні,
А пішло воно від того часу
Між людьми луною голосною,
Як свідоцтво того, що невинність
Із найтяжчих проб виходить ціло
І що злочин сам себе карає.

СТРОФИ

1

Ті, що крізь помилки до правди добиваються,
Мудрецями називаються;
А ті, що в своїх помилках угурні,
То справжні дурні.

2

Хто в добрій вірі жив, а в злих ділах,
Той був неначе без очей лице;
Хто в добрій вірі жив, а в злих ділах,
Той воду лив у збан, в якім розбив денце.

3

Як полоняник, що його в неволю
Ведуть, думками в рідний кут літає,
Так той, що читанням книжок святих занятий,
Все в царстві правди і добра витає.

4

Вода, що довго капає на камінь
І в камені проверчує діру,
Отак, хто книги праведні читає,
З болота буденності вилітає,
З душі брудоту й погань вимітає,
Що уподоблює його звіру.

5

Хоч хто мудрий у житті, а письма не знає,
То він буде мов той пліт, що підпор не має.
Бо як пліт той без підпор вітер валить скорий,
Так безграмотний паде без знання підпори.

6

Цареву тайну берегти порядно,
Бо зрадників карають безпощадно;
Та славу божу тайною покрити —

Се злочин, мов у землю скарб зарити.
Карається не раз найгірш усіх,
Як непростимий проневірства гріх.

7

Хоч би ти попіл їв і землю гриз,
А не позбувся злости,
То не заслужиш ти у праведних
Одного "бог да прости!".

8

"Блаженний той, хто дба про душу слуг своїх", —
Так сказано в письмі святому.
Та горе тому,
Хто ніби дба про душу їх,
А тіло працею надмірною втомляє,
Тілесним недостатком оскорбляє.

9

Краще малеє надбання
З ласкою бога набути,
Як незліченне багатство
Серед проклять загорнути.

10

В здоровому тілі здорова душа,
Та часто буває не варта гроша.
В уломному тілі буває душа,
Що красою світ весь і бога втіша!

ВОЛЬНІ ВІРШІ

МНОГОНАДІЙНИЙ

Як родився наш многонадійний,
То прийшли судильниці чотири,
На вікна варцабі посідали,
На дитя уважно погляділи,
Залюбки поцмокали губами,
І гарненько зажили табаки,
І собі поклали на коліна
Калитки свої неспорожнимі,
І розважно, шамкаючи, звільна
Стали викладать йому дарунки.

П е р ш а
Ось я дам йому наймення львине.

Д р у г а
Ось я дам Адоніса подобу.

Т р е т я
Ось я дам блискучі чорні очі.

Ч е т в е р т а
Я додам ще голосок носовий.

П е р ш а
Ось я дам ораторську позу.

Д р у г а

Ось я дам відвагу і завзяття.

Т р е т я

Я додам ще пильність трудолюбну.

Ч е т в е р т а

Я додам амбіцію безмежну.

П е р ш а

Я дам жіночку йому прегарну.

Д р у г а

Я зроблю артистом драматичним.

Т р е т я

Я редактором ще політичним.

Ч е т в е р т а

Я співцем вдодатку оперовим.

П е р ш а

Я ввіткну перо критичне в руки.

Д р у г а

Я штовхну поезії писати.

Т р е т я

Я дам премії йому за драми.

Ч е т в е р т а

Я… та ні, сього вже забагато

Для одного. З того, що я мала

Дать йому в остатнім подарунку —
Таланту, — не дам йому ні дрібки.

Написано в році 1907, досі не друковано.